

تازه‌های کتاب درباره خاورمیانه

تهیه و تنظیم: دکتر حمید احمدی
دانشیار علوم سیاسی دانشگاه تهران

Henner Furtig, *Iran's Rivalry with Saudi Arabia between the [Persian] Gulf Wars.*: Ithaca Press, 2002, 308 pages.

رقابت ایران با عربستان سعودی در فاصله جنگ‌های خلیج فارس

با وابستگی هرچه بیشتر جامعه بین‌المللی به منطقه خلیج فارس به خاطر ذخایر آن، اطلاعات درباره ریشه‌های رقابت سخت میان ایران و عربستان سعودی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. نویسنده بر آن است که ریشه‌های رقابت در تلاش ایران برای معرفی خود به عنوان یک سرمشق برای جوامع مسلمان نهفته است، زیرا این تلاش ادعای تاریخی عربستان سعودی در مورد حفاظت از دین اسلام را به چالش کشیده است. تنش‌های میان دو کشور با حوادث گوناگون دچار فراز و نشیب شده است: در جنگ ایران و عراق (۱۹۸۰-۸۸) عربستان سعودی به حمایت مادی از عراق دست زد تا دعاوی جهانشمول گرای اسلامی ایران را نابود کند.

مورد نیاز جهت اقدام به تأسیس یک سازمان عربی جمع‌آوری کرد. سپس به دنبال آغاز فعالیت چنین سازمانی، مؤسسه‌های خیریه انگلستان، منابع دولتی و همچنین کمک‌هایی که اتحادیه اروپا معمولاً به این نوع سازمانها ارایه می‌دهد، می‌توانند به تداوم و استمرار این سازمان منجر بشوند. وی معتقد است چنین سازمانی که مورد حمایت اقلیت عرب ساکن انگلستان می‌باشد، قادر است که با ارایه خدمات اجتماعی گوناگون، برای خود نیز کسب درآمد کند و به تدریج از اتکا خویش به کمک‌های بیرونی بکاهد. وی نتیجه‌گیری می‌کند که همبستگی اکثریت اعراب با یکدیگر از طریق تأسیس یک نهاد مستقل، هم می‌تواند آنان را تبدیل به اقلیتی مؤثر در جامعه انگلستان نماید و هم اینکه به تحکیم ارتباط فرهنگی و اقتصادی اعراب با سرزمین اصلی‌شان منجر شود.

یکی دیگر از این چالشها لیبرالیسم فزاینده ای است که پس از درگذشت آیت الله خمینی در ایران به وجود آمد. تهاجم عراق به کویت نشان داد که این حادثه تهدید بسیار خطرناکتری برای عربستان سعودی است تا خطر ایران. عرصه های نوین رقابت ناشی از فروپاشی پیمان ورشو یکی دیگر از عوامل مؤثر بر رقابت دو کشور بوده است.

دولتهای غربی و عربی و دسترسی انحصاری و اختصاصی آن به بن لادن و اعضای حکومت طالبان سخن می گوید. کتاب آینده خبرپرانی در خاورمیانه، مبارزه آن برای ایجاد مطبوعات و افکار عمومی آزاد و جهان عرب را مورد بررسی قرار می دهد.

Anthony Shadid, *Legacy of the Prophet: Despots, Democrats, and the New Politics of Islam*, Boulder: Westview Press, 2002, 340 pages.

Mohammed El-Nawawy and Adel Iskandar, *Al-Jazeera: How the Free Arab Network Scooped the World And Changed the Middle East*, Boulder: Westview Press, 2002, 228 pages.

میراث پیامبر: مستبدان، دموکراتها و سیاست نوین اسلام

نویسنده کتاب با تکیه بر سالها کار گزارشی، مصاحبه های تخصصی و مسافرت های گسترده، تغییر و تحولات اخیر در جهان اسلام را به گونه ای مستند به تصویر می کشد. او در کتاب خود به این بحث می پردازد که مبارزان اسلام گرای دیروز به فعالان سیاسی امروز تبدیل می شوند و چگونه نسل جدیدی از اسلام گرایان از طریق سیاست های دموکراتیک، آینده واقع گرایانه تری را دنبال می کنند. این کتاب در پرتو حملات و وقایع تروریستی سالهای اخیر، تحلیل ضروری تری از حوادث آرایه می دهد، و به بازگویی بحث بر سر آینده

شبکه الجزیره: چگونه این شبکه آزاد خبری عربی جهان را آگاه و خاورمیانه را متحول کرد؟

کتاب، همان گونه که از عنوان آن بر می آید، جامع ترین تحلیل درباره شبکه تلویزیونی عرب زبان الجزیره در قطر است. کتاب توضیح می دهد که چگونه این شبکه کار خود را آغاز کرد، چگونه عمل می کند و چگونه به تهیه برنامه جهت پخش می پردازد. نویسندگان در بخش های گوناگون کتاب، از تأثیرات این شبکه بر بینندگان عرب، واکنش

اسلام سیاسی می پردازد.

سیاست بین الملل، و با بهره برداری از مصاحبه با دیپلماتها و مأموران اطلاعاتی اطراف جهان، اثر خود را نوشته اند. خواندن کتاب دشمن بدون چهره برای همه کسانی که در پی درک بهتر موضوعات پیچیده مربوط به دهشت افکنی و آینده امنیت بین المللی هستند، ضرورت دارد.

Glenn E. Schweitzer and Carole Dorsch Schweitzer, *A Faceless Enemy: The Origins of Modern Terrorism*, Perseus Publishing Group, 2002, 368 pages.

دشمن بدون چهره: ریشه های

دهشت افکنی (تروریسم) مدرن

Ian Markham and Ibrahim M. Abu-Rabi, eds., *September 11: Religious Perspectives on the Causes and Consequences*, Oxford: Oneworld Publications, 2003, 292 Pages.

دیدگاههای مذهبی درباره علل و پی آمدهای ۱۱ سپتامبر

دوازده نویسنده برجسته رشته های گوناگون علوم اجتماعی در این مجموعه مقالات به بررسی علل و پی آمدهای عملیات ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ می پردازند و دیدگاههای گوناگون خود را ارایه می دهند.

نویسندگان کتاب که شامل استادان رشته های الهیات، جامعه شناسی و علوم اسلامی هستند در کنار استادان رشته های گوناگون الهیات مسیحی در جریان یک بحث آزاد و با تعهد به ضرورت پلورالیسم موضوع

کتاب یکی از تازه ترین تحلیلها درباره تروریسم است که تروریسم را در یک گستره کلان مورد بررسی قرار می دهد. سازمان القاعده وابسته به اسامه بن لادن تنها یکی از صدها سازمان تروریستی در اطراف جهان است. به گفته نویسنده، سایر سازمانها در انتظار این فرصت هستند تا برای کاربرد تکنولوژیهای مدرن برای به دهشت افکندن مردمان آسیب پذیر دست به کار بزنند. نویسندگان کتاب تاریخ تکنولوژیها را در قلب تروریسم قرار داده، توضیح می دهند که میان تروریستتها (دهشت افکنان) و دست اندرکاران قاچاق مواد مخدر و تهدید بالقوه دهشت افکنی ارتباطی و خطرات ناشی از تروریسم زیست محیطی و تروریسم (دهشت افکنی) شیمیایی رابطه وجود دارد. نویسندگان با تکیه بر تجربه خود در علوم و

عملیات سپتامبر و علل و پی آمدهای آن را تجزیه و تحلیل کرده اند. عنوان برخی مقالات کتاب به شرح زیر است:

- سوگواری در کنار یکدیگر: ۱۱

سپتامبر به عنوان معیاری از سرمایه اجتماعی در آسیا؛

- توقف سرکوب: نقد اسلامی؛

- رهبری مذهبی پس از ۱۱ سپتامبر؛

درسهایی از حضرت عیسی و سن پل؛

- امنیت داخلی و آزادیهای مدنی؛

معمایا و بحثهای اخلاقی؛ و

- ایمان خشونت بار.

Khaled Abou El Fadl, *Speaking in God's Name: Islamic Law, Authority and Women*, Oxford: Oneworld Publications, 2001, 384 pages.

سخن گفتن به نام خدا: متون اسلامی،

اقتدار، و زنان

نویسنده کتاب، استاد حقوق دانشگاه

کالیفرنیا در لوس آنجلس، با تکیه و استناد به

منابع مذهبی و سکولار، به گونه ای

چالش آفرین مدعی است که حقوق الهی

مورد ادعای امروز به طور دایم بد تفسیر شده

است. به نظر او مقامات اسلامی همیشه

قوانین اسلامی را به زیان گروههایی خاص، از جمله زنان تفسیر کرده اند. نویسنده با اشاره به یک رشته بی عدالتیها در جامعه اسلامی، در نهایت خواستار بازگشت به اخلاقیات اصیل در متن نظام حقوقی اسلام می شود. کتاب دارای ۷ فصل جداگانه است.

فصل چهارم کتاب به موضوع «متن و اقتدار»

می پردازد و در آن قرآن و سنت، متن، تعین و

اقتدار و تفسیرهای غیر منطقی از آنها را به

بحث می گذارد. فصل پنجم به چگونگی

برداشت اقتدار گرایانه از حقوق اسلامی

می پردازد و موضوعاتی همچون قانون آهنین

اقتدار گرایی، و اعتراضات اخلاقی و

اقتدار گرایی را بررسی می کند. سرانجام

فصل هفتم کتاب به مسئله زنان می پردازد و

فرضیات به ظاهر مبتنی بر ایمان مذهبی را

علیه زنان به نقد می کشد. در این فصل

مسائل زیر بررسی شده است:

- شاد نگه داشتن شوهران و خدا، و

محول کردن مسائل به بهشت؛

- دعا خواندن در گنجها، در آغوش

گرفتن دیوار، و خطرات اغوای جنسی؛ و

- نژاد پرستی، جنس گرایی، و

احساس زیبایی.

Omid Safi, ed., *Progressive*

Muslims on Justice, Gender, and Pluralism, Oxford: Oneworld Publications, 2003, 320 pages.

دیدگاه مسلمانان مترقی درباره عدالت، جنسیت و پلورالیسم

کتاب، مجموعه ۱۴ مقاله از برجسته ترین متفکران مسلمان در پاسخ به حوادث ۱۱ سپتامبر است، و نوعی ارزیابی دوباره از رابطه اسلام با جهان مدرن به دست می دهد. کتاب با پرداختن به موضوعاتی همچون نژادپرستی، عدالت و جنسیت، چالشهای واقعی رویاروی مسلمانان زن و مرد جامعه معاصر را مورد بحث قرار می دهد. برخی مقالات کتاب به شرح زیر است:

- مدرن زشت و زشت مدرن، ادعای دوباره زیبایی در اسلام، نوشته خالد ابوالفضل؛

- در جستجوی پاسخ اسلام مترقی به ۱۱ سپتامبر، نوشته فرید اسحاق؛

- اسلام: یک پروژه مدنی در حال تحول، نوشته ابراهیم موسی؛

- درباره عالم اسلامی بودن: خطرات و مسئولیتها، نوشته تعظیم قسام؛

- فمینیسم های در حال انتقال: اسلام، زن و عدالت جنسی، نوشته سعدیه شیخ؛

- جنسیت، گوناگونی و اخلاقیات در برنامه مسلمانان شرقی، نوشته اسکات سراج حق کوغلو؛

- اسلام، دموکراسی و پلورالیسم، نوشته احمد موصلی؛

- چگونه می توان غول را به چراغ برگرداند؟ هویت اسلام و فرهنگهای جوان مسلمان در آمریکا، نوشته ماریسا هرمانسن؛ و - پیروزی اسلام یعنی چه؟ به سوی فهم متفاوت امت و موفقیت سیاسی در جهان معاصر، نوشته فریش ا. نور.

John Azumah, *The Legacy of Arab Islam in Africa: A Quest for Inter-religious Dialogue*, Oxford: Oneworld Publications, 2002, 288 pages.

میراث اسلام عربی در آفریقا: جستجوی گفتگوی میان مذاهب

این کتاب با تأکید بر یک رشته گسترده از منابع، روایت مفصل و متقاعد کننده ای به دست می دهد که براساس آن نویسندگان مدعی می شود اسلام نیز همانند مسیحیت آفریقایی در رابطه با ستم، گرایش اجباری به مذهب، و بردگی مقصر است و تنها از طریق شناسایی و پذیرش این تفسیر از

سوی هر دو مذهب است که آمریکا می تواند به یک آینده جدید همراه با تساهل مذهبی وارد شود. برخی مقالات این کتاب به شرح زیر است:

- نگاهی به ارزیابیهای مابعد استعماری از میراث‌های مسیحی- غربی و اسلام عربی در آفریقا؛

- آفریقایی بومی به عنوان یک بستر مساعد رشد اسلام عربی؛

- جهاد اسلامی و آفریقایی سیاه؛

- بردگی اسلامی و آفریقایی سیاه؛ و

- رویارویی با مقابله گران: اسلام عربی

و تجربه آفریقایی سیاه.

Franklin D. Lewis, *Rumi-Past and Present, East and West; The Life, Teaching and Poetry of Jalal al-Din Rumi*, Oxford: Oneworld Publications, 2000, 704 pages.

جلال الدین رومی (مولوی) - گذشته و حال، شرق و غرب: زندگی، آموزه ها و شعر جلال الدین رومی

نویسنده که یکی از متخصصان برجسته ادبیات فارسی و مولوی شناسی است، با نوشتن این کتاب، راهنمای بسیار مهمی در رابطه با زندگی و کار جلال الدین

رومی به دست خوانندگان غربی داده است. لوئیس با استفاده از ادبیات جدید پژوهشی و نوشته های خود شاعر، نه تنها به بررسی زندگی مولوی، بلکه به زمان و میراث او و نقش او در یک جهان در حال تحول می پردازد. همه مسایل مهم مربوط به مولوی و پدیده رومی نظیر تأسیس محافل در اویش در حال سماع تا محبوبیت بی نظیر رومی در غرب معاصر، در این کتاب تحت پوشش قرار گرفته است. ترجمه ای جدید بیش از ۵۰ شعر مولوی، و اشعار انتشار یافته سابق، کتابهای کامل آثار مولوی و آثار مربوط به او، نقشه ها و شجره نامه ها، یادداشتهای و فهرست کامل ارجاعات، از جمله مطالب کتاب فوق است. برخی فصلهای کتاب عبارتند از:

۱. پدران معنوی مولوی؛

- بهاء الدین ولد؛ پادشاه روحانیون

- سید برهان الدین محقق ترمذی

- شمس الدین تبریزی

۲. کودکی مولوی و برداران روحی او؛

۳. متون و آموزه ها؛

- شرح حال مولوی

- اشعار

- آموزه ها

۴. مولوی و جهان اسلامی؛ و

۵. مولوی در غرب، مولوی در

گرداگرد جهان.

برای همه دانشمندان و دانشجویان مطالعات تصوف ضروری است و باید در قفسه های همه کتابخانه های مربوط به مطالعات اسلامی موجود باشد. بسیاری از جنبه های تصوف ایرانی در این اثر ارایه شده و آن را به منبعی غیر قابل جایگزین تبدیل کرده است.

Leonard Lewisohn, ed., *The Heritage of Sufism: Classical Persian Sufism from Its Origins to Rumi (700-1300)*, Oxford: Oneworld Publications, 1999, 704 pages.

Harold Coward, *Pluralism in the World Religions: A Short Introduction*, Oxford: Oneworld Publications, 2000, 192 pages.

میراث تصوف: تصوف کلاسیک ایرانی از آغاز تا مولوی

مقدمه ای کوتاه بر پلورالیسم در مذاهب جهان

این کتاب سه جلدی (جلد دوم و سوم توسط دیوید مورگان نیز تدوین شده است)، شرح کامل سیر تحول تصوف ایرانی از آغاز ظهور صوفیان و عارفان اولیه تا مولوی است. برخی نویسندگان مقالات این اثر دو جلدی عبارتند از:

نویسنده با ترکیب متون مقدس، نوشته های پژوهشی و سخنان متفکران بزرگ گذشته و حال، یک اثر درخشان از مسئله مربوط به روابط میان مذاهب ارایه می دهد. وی به بررسی یهودیت، مسیحیت، اسلام، فرقه بهایی، هندوئیسم و بودائیسم می پردازد، و بستر تاریخی هر مذهب را در رابطه با پاسخهای آن به فشارهای فرهنگی مدرن مطابقت می دهد. پایان بخش کتاب، تحلیل آینده مذاهب در جهان است.

ج.تی. پی. دو بروین، حمید دباشی، لئونارد لويسون، سید حسین نصر، احمد موحدی دامغانی، بروس لارنس، احمد کریمی حکاک، آن ماری شیمل، هما کاتوزیان، رودریک واسی، کارل ارنست، محمد عیسی والی، اچ.تی. نوریس، تری گراهام، فرهاد دفتری، آندره نیومن، محمدرضا جوزی و شاشیکو موراتا.

Kate Zebiri, *Muslims and Christians Face To Face*, Oxford: Oneworld

بولتن مرکز مطالعات خاورمیانه آمریکا درباره این کتاب گفته است که خواندن آن

Documents 1960-65, Paul & Co Pub Consortium, 1997, 199 pages.

قبرس: نابودی یک جمهوری از دید اسناد بریتانیا ۱۹۶۰-۶۵

این کتاب تاریخ سالهای ۱۹۶۰ تا ۱۹۶۵ قبرس را اساساً بر بنیان اسناد جدید انتشار انگلستان بررسی کرده است و نشان می‌دهد که چگونه حوادث دراماتیک آن سالها مسئله قبرس را شکل داد. نویسنده توضیح می‌دهد که چگونه قبرسی‌های یونان چنین فرض می‌کردند که بر تمام قبرس حق حاکمیت دارند و چگونه و چرا قبرسی‌های ترک بر اساس مشارکت و سهم برابری که در پیمانهای بین‌المللی ۱۹۶۰ به آنها داده شد، ادعاهای یونانی‌ها را رد کردند.

Christopher Brewin, *The European Union and Cyprus*, The Eothen Press, 2000, 290 pages.

اتحایه اروپا و قبرس

اتحایه اروپا و سایر سازمانهای بین‌المللی از بوسنی تا استونی با مشکلات سیاست قدرتمندان و اصول انسانی مواجه هستند. این مشکلی است که در قبرس نادیده گرفته شده و حل نشده است. نویسنده نشان می‌دهد که چگونه تصمیم

Publications, 1997, 268 pages.

مسلمانان و مسیحیان در برابری

نویسنده کتاب به تحلیل نوشته‌های مسلمانان مدرن درباره مسیحیت و نوشته‌های مسیحیان درباره اسلام می‌پردازد تا موضوعات محوری مربوط به روابط مسلمانان-مسیحیان را کشف کند. نشریه مطالعات خاورمیانه ای انگلستان این کتاب را اثری می‌داند که باید به متن نمونه دانشجویان و پژوهشگران روابط اسلامی-مسیحی در دوره مدرن تبدیل شود. محتوای کتاب به شرح زیر است:

۱. عوامل مؤثر بر روابط مسلمانان-مسیحیان؛

۲. ادبیات مردمی مسلمانان در مورد

مسیحیت؛

۳. ادبیات میسیونرهای پروتستان

درباره اسلام؛

۴. مطالعه مسیحیت توسط

روشنفکران مسلمان؛ و

۵. رهیافت‌های مربوط به شناخت

اسلام توسط اسلام‌شناسان و فقهای مسیحیت.

Salahi R. Sonyel, *Cyprus: The Destruction of a Republic: British*

سال ۱۹۹۵ اتحادیه اروپا برای آغاز مذاکرات با جمهوری قبرس که تحت فشار یونان اتخاذ شد، مسئله قبرس را تحت تأثیر قرار داده است. بهاء بزرگتر شدن اروپا توافق با دسترسی قبرس به اتحادیه و بدتر شدن روابط اتحادیه با ترکیه است.

این کتاب برای کسانی که در پی اطلاعات دقیقتر و نسبتاً متوازن تر درباره تاریخ کشمکش بر سر قبرس و روابط میان قبرس و اتحادیه اروپا هستند، بسیار مفید می باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی